

IKER
GAZTE
NAZIOARTEKO
IKERKETA EUSKARAZ

II. IKERGAZTE

NAZIOARTEKO IKERKETA EUSKARAZ

2017ko maiatzaren 10, 11 eta 12
Iruñea, Euskal Herria

ANTOLATZAILEA:
Udako Euskal Unibertsitatea (UEU)

GIZA ZIENTZIAK ETA ARTEA

**Interpretegaien eta gorren testuak:
nola eragiten du hizkuntza
modalitateak testuen azpiegituran
eta edukien ekoizpenean**

*Ainhoa Moiuia, Ines Garcia-Azkoaga
eta Arantza Ozaeta*

72-79 or.

<https://dx.doi.org/10.26876/ikergazte.ii.01.10>

ANTOLATZAILEA:

ELKARLANEAN:

LAGUNTZAILEAK:

UDALBILTZA

Interpretegaien eta gorren testuak: nola eragiten du hizkuntza modalitateak testuen azpiegituran eta edukien ekoizpenean

Moiua, Ainhoa (1); Garcia-Azkoaga, Ines (2) eta Ozaeta, Arantza (3)

(1) Mondragon Unibertsitatea

moiua.ainhoa@gmail.com

(2) HIJE, Euskal Herriko Unibertsitatea

ines.garciaazkoaga@ehu.es

(3) Mondragon Unibertsitatea

aozaeta@mondragon.edu

Laburpena

Lan honen helburu nagusia da hizkuntza modalitate ezberdinek, ahozkoak eta zeinatuak (zehazkiago esanda, espainiar zeinu-hizkuntzak -LSE-, testu ekoizpenean duten eragina ezagutzea. Lehenik eta behin, zeinu hizkuntzako interpretegaiek ahoz eta gorrek zeinuz ekoiztutako testuak alderatuko ditugu Bronckartek (1996) testu-generoen azterketarako proposatutako marko teoriko-metodologikoan oinarrituta eta hizkuntza modalitate bakoitzaren ezaugarriak ezagutuko ditugu. Bigarrenik, interpretegaiek zeinuz ekoiztutako testuak aztertu eta ekoizpenean dituzten zailtasunak eta oztopoak identifikatuko ditugu. Emaitzek balio digute bi ondorio nagusi ateratzeko: batetik, hizkuntzaren modalitateak ez du testuen azpiegituran eragiten; bestetik, ordea, hizkuntza modalitateak eragina du edukiak ekoizteko erabiltzen diren ikuspegieta, eta oinarrian talde bakoitzaren errealitate sozio-diskurtsiboari lotuta daude.

Hitz gakoak: zeinu-hizkuntza, testu-generoak, elebitasuna.

Abstract

The aim of this work is to know the influence of two language modalities, oral and signed (more specifically the Spanish Sign Language -LSE-) in the texts production. We firstly analyze comparatively signed texts produced by deaf and signed texts produced by listeners in formation to be interpreters of LSE. Next, we analyze the texts produced in LSE by the listeners to identify the difficulties they have in interpreting. The results allow us to draw two conclusions: on the one hand, that the modality does not affect the structure of the text. On the other hand, however, that the contents that in each case are developed in the text are very conditioned by the socio-discursive reality of each collective.

Keywords: sign language, text genres, bilingualism.

1. Sarrera eta motibazioa

Hizkuntza zeinatuak modalitate bisual-espazialeko hizkuntzak dira, beste era batera esanda, gorputzaren bitartez ekoiztu eta ikusmenez jasotzen dira. Modalitate horrek ikertzaileei eta oro har gizarteari zalantza ugari sortu izan dizkio. 1960eko hamarkadaz geroztik, ordea, Stokoek (1960) zeinu-hizkuntzak hizkuntza izateko irizpideak betetzen zituela ondorioztatu zuenetik, ikerketa ibilbide oparoa jorratu du zeinu-hizkuntzak, eta sendotu egin dira hizkuntza zeinatuen hizkuntzalaritza (Battison, 1974; Liddell, 2003, amerikar hizkuntza zeinu-hizkuntzarako, eta Rodriguez, 1992; Herrero, 2009, espainiar zeinu-hizkuntzarako) eta, ondorioz, baita gorren hezkuntza ere (Marchesi, 1987; Muñoz et al., 2011).

Ikerketa-ibilbidea sendotu eta ikergai berriei lekua egin ahala, zeinu-hizkuntzaren inguruan bestelako zalantza eta kezka batzuk ere sortu dira. Horien artean, azpimarratu nahiko genuke zeinu-hizkuntzaren irakaste-prozesuari dagokiona, ez baitu beste ikerketa esparruek izan duten adinako arreta jaso. Montanerrek ere (1998) kezka hori nabarmentzen du. Hau da, zeinu-

hizkuntzaren irakaste-prozesuari heldu ezean, ahozko hizkuntzaren irakaskuntzan erabilitako metodologiak baliatzen dira zeinu-hizkuntzaren irakaskuntzan ere.

Arazo horri aterabide egokia eman eta zeinu-hizkuntzaren irakaskuntza berariaz diseinatzea eginkizun konplexua da. Eginkizun horretan, urrats bat emango dugu, hizkuntza modalitateen eragina ezagutuz. Horretarako, Bronckartek (1996/2004) proposatutako ikuspegi testualaren marko teoriko-metodologikoa baliatuko dugu. Aukera teoriko-metodologiko egokia da, ikusita dagoeneko ahozko hizkuntzen testu ekoizpenak aztergai izan dituzten ikerlanek ekarpen eredugarriak egin dituztela hizkuntzaren ezagutzan eta bere didaktikan. Horren adibide ditugu euskararako egindako ikerlanak, Larringan (1996), Garcia-Azkoaga (2004), Garro (2007) eta Ozaeta (2010), beste batzuen artean. Gure kasuan, ikuspegi testualaren marko teoriko-metodologikoa zeinu-hizkuntzara ekarriko dugu.

Zeinu-hizkuntzaren irakaskuntza diseinatzeko urrats bat eman nahi dugu. Izan ere, Abadiak et. al.-ek (2005) dioten moduan, azken urteotan gora egin du zeinu-hizkuntza ikasten duten entzuleen kopuruak, eta gurea bezalako lanek balioko dute ikaste-irakaste prozesua hobetzeko.

2. Arloko egoera eta ikerketaren helburuak

Hizkuntza modalitate bakoitzak testu-ekoizpenean duen eragina ulertzea da ikerketaren helburua. Urrats hori inportantea da zeinu-hizkuntzaren didaktika egoki diseinatzeko. Azterketa-lan honetarako bi aztergai hautatu ditugu: testuen azpiegitura eta edukiak ekoizteko ikuspegia.

1) Testuen azpiegitura, Bronckartek (1996/2004) testu ekoizpenak aztertzeke finkatutako testuaren arkitekturako lehen mailan kokatzen du. Testuen azpiegitura ekoizpenek jarraitzen duten testu-planari dagokio. Zeinu-hizkuntzaren eremuan Jhonstonek eta Schembrik (2007) zeinuz ekoiztutako narrazioen azpiegiturara hurbilpen xumea egiten dute, eta haien ondorio nagusia da zeinuzko narrazio testuak ere Labovek (1972) ahozko narrazioetarako identifikatutako testu-atal berdinak jarraitzen dituela. Hurbilpen horrek, ordea, bestelako ikerketa batzuen beharra duela uste dugu, beste testu-generoen azpiegitura aztertzea eta entzuleekin batera gorra ere aintzat hartu beharko lirartekeela uste dugu. Horren harira, gure hipotesia da zeinu-hizkuntzaren modalitateak ez duela eraginik errezeta testuen azpiegituran, alegia, uste dugu zeinuzkoek ere ahoz ekoiztutako testuen azpiegitura paretsua izango dutela.

2) Edukiak ekoizteko ikuspegiari dagokionez, Raymanek (1999) eta Earisek eta Cormierrek (2013) entzule ekoizleek zeinuz eta ahoz ekoiztutako narrazio testuetan erabiltzen dituzten ikuspegien artean ezberdintasunak aurkitu zituzten. Zehazki, ahozko ekoizpenetan entzuleek narratzaile ikuspegia erabiltzen dute eta zeinuz ekoiztutako narrazioetan, aldiz, ekoizleek pertsonaien ikuspegiak bereganatzen dituzte narrazioa bideratzeko. Gure lanean ikuspegien arteko ezberdintasunak ahoz zein zeinuz ekoiztutako errezetetan ere ezaugarri horiek agerikoak direla erakusten saiatuko gara.

3. Ikerketaren muina

Ikerketaren corpusa sukaldeko 36 errezetaz dago osatua: interpretegaiek (zeinu-hizkuntzako ikasleak direnak) ahozko gazteleraz ekoiztutako 14 ale, eta beste zeinuz ekoiztutako beste hainbeste; eta gorrek zeinuz ekoiztutako 8 errezeta. Ekoizpen guztiak bideo kameraz jaso dira, eta hizkuntza modalitate bakoitzera egokitutako irizpideen arabera¹ transkribatu dira: gaztelerazkoak, Calsamiglia eta Tusónek (1999) adierazitako irizpideak aintzat hartuta transkribatu dira, eta zeinuzkoak, aldiz, glosa sistemara egokituta (Klima eta Bellugi, 1979; Morgan, 2000).

Esan bezala, bi alderdi izan ditugu aztergai: sukaldeko errezeten azpiegitura eta edukiak ekoizteko erabilitako ikuspegia. Jarraian azterketaren emaitza nagusiak jasotzen dira.

3.1 Sukaldeko errezeten azpiegitura

¹ Transkribatzeko erabili diren irizpideak direla eta, zeinu-hizkuntzako transkribapenak letra larriz egin ohi dira. Bestelako ikur eta hizki bereziak ere agertzen dira, horiek begiradaren eta bestelako zeinu berezien xehetasunak zehazteko erabiltzen dira.

Adamek (2001) errezetarako identifikatutako azpiegitura prototipizatua hartuko dugu abiapuntu modura. Lau testu-atal bereizten ditu errezetetan: izenburua, osagai zerrenda, pausoz pausoko deskribapen eta amaiera. Horiez gain beste bi testu-atal osagarri ere eransten ditu: aholkuak eta gomendioak, eta infografia. Gure corpusa osatzen duten ahozko eta zeinuzko errezetei dagokienez, ikusten dugu testu-plana lau testu-atalez dagoela osatuta: aurkezpena, osagai zerrenda, elaborazio urratsak eta amaiera. Adamek (2001) identifikatutako testu-plana idatzizko errezetetan oinarrituta egin denez, ezberdintasunak aurkitzen ditugu ahozko eta zeinuzko errezeten testu-planen artean. Azkeneko biak modalitate ezberdinetako hizkuntzak izanda ere (ahozkoa, entzumenezkoa eta zeinuzkoa, ikusmenezkoa), biak ala biak aurrez aurreko komunikazioan kokatzen dira, eta horren eraginez ageri dira hain zuzen ere ezberdintasunak azpiegituran. Esate baterako, idatzizkoetan izenburua bakarrik ekoizten da, eta ahozkoetan eta zeinuzkoetan, errezetaren aurkezpena ekoizten da; hau da, kortesiazko agurra eta ekoiztuko den errezetaren aurkezpena egiten da.

Hurrengo taulan (1. taulan) ahozko eta zeinuzko errezeten azpiegituraren gaineko xehetasunak aurkitzen ditugu:

1. taula. Errezeten azpiegitura (ehunekoetan).

ERREZETEN AZPIEGITURA		Interpretegaiak Ahoz	Interpretegaiak Zeinuz	Gorrek Zeinuz
Aurkezpena	Edukia erdizka aurkezten du	%36	%50	%12,5
	Edukia zehaztasunez aurkezten du	%64	%50	%87,5
Osagai zerrenda	Ez dira osagaiak azaltzen	%21,4	%21,4	%25
	Osagai batzuk azaltzen dira	%57,1	%21,4	%12,5
	Osagai batzuk azaltzen dira eta kopuru batzuk azaltzen dira	%7,1	%14,2	%25
	Osagai guztiak eta kopuruak azaltzen dira	%24,2	%42,8	%37,5
Elaborazio urratsak	Jardueren deskribapenean erreiterazioak eta errepikapenak egiten dira	%43	%21,4	0
	Jarduera guztiak deskribatzen dira erreiteraziorik gabe	%14,2	%21,4	%37,5
	Jarduerak zehaztasunez deskribatzen dira	%42,8	%57,1	%62,5
Amaiera	Ez dago amaierarik	%7,1	%7,1	0
	Gutxi landutako amaiera dago	%71,4	%36	%12,5
	Landutako amaiera dago	%21,4	%57,1	%87,5

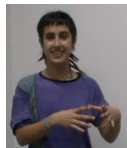
Ahozko eta zeinuzko errezetek jarraitzen duten azpiegituran ezberdintasunik ikusten ez bada ere, nabarmenak dira ekoiztu diren edukien lanketan aurkitu diren ezberdintasunak. Interpretegaiak eta gorrek beren Hlean (lehen hizkuntzan) testu landuak ekoiztu dituzte. interpretegaien ahozko eta gorren zeinuzko errezetetan ageri diren edukietan ez dago alderik konplexutasunaren aldetik eta konstatazio hau bat dator Rodriguez Ortizek (2008) dioskunarekin, alegia, zeinu hizkuntzan ere ahozko hizkuntzan ekoizten diren edukien konplexutasun maila paretsuko edukiak ekoiztu daitezkeen baieztapenarekin. Interpretegaien zeinuzko errezetetan, ordea, edukiak ez dira hain landuak eta orokorrak dira. Gogoratu dezagun interpretegaiak zeinu-hizkuntza ikasten ari direla oraindik eta horren ondorioa izan daiteke edukien lanketa mailan hainbat oztopo izatea ideiak adierazteko

3.2 Edukiak ekoizteko erabiltzen den ikuspegia

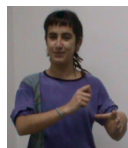
Azterketaren bigarren urratsean errezetetan aurkitzen ditugun edukiak ekoizteko interpretegaiak eta gorrek erabili dituzten ikuspegiei erreparatuko diegu. Interpretegaien eta gorren artean, elaborazio urratsen testu-atalean aurkitzen ditugu ezberdintasun nabariak. Interpretegaiak errezeta egiteko jarraitu beharreko urratsen deskribapena “sukaldari-deskribatzaile” izendatu dugun ikuspegitik egiten dute. Hau da, sukaldari aditu modura ekoizten dute errezeta. Geroago ikusiko dugu gorrek “sukaldari-ekoizle” modura ekoizten dutela errezeta

eta biak ere ikuspegi kontrajarriak direla esan dezakegu. Hona hemen, interpretegaiek ahozko errezetetan erabilitako ikuspegiaren adibide bat:

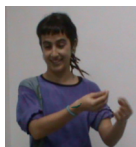
(1) Entonces --/ por un lado >>/ empezamos a hacer la bechamel vv>>/ y:/ necesitamos --/ en una sartén --

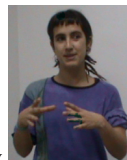
/ ponemos --/ leche fría --/ y vamos disolviendo la harina --

/ poco a poco --/ hasta que se

quede: ⊙ ⊙ / hasta que se disuelva entera --/ y en otra sartén vv

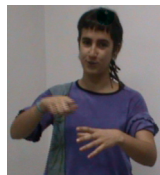

/ >> ponemos: --/ e: ^^/

(...) cuando la mantequilla esté derretida --/ pues ya cogemos vv la: leche fría --/ y: vv/ con la harina --

/ y lo echamos todo --

//>>/ y así no quedan grumos --/ y queda ^^ muy buena

(EEa4: 4-14).

Aurreko adibidean (1) ikusten dugun moduan, interpretegaiek ahoz ekoizten dituzte elaborazioerako hainbat urrats. Ahozko ekoizpenarekin batera, eskuak ere erabiltzen dituzte, bai keinuak eta bai zeinuak erabiliaz. Garrantzitsua da keinuen eta zeinuen arteko ezberdintasunen inguruko xehetasunak ematea. Keinuak hizkuntza guztietan erabiltzen dira eta, gorputzaren bitartez ekoiztutako adierazpenak dira. Kulturari estuki lotuak daude eta, gainera, ez dute ekoizpen araurik jarraitzen. Bestalde, zeinuak espazio mugatu batean ekoizten dira, alegia, zeinu-espazioan, parametro formatibo zehatz batzuei jarraituta. Adibidean ikusi dezakegunez, eskuekin ekoiztutako zeinuek ahoz ekoiztutako edukia osatzen dute, izan ere, interpretegaiek ahoz aipatzen du dena batu behar dela eta eskuekin, berriz, osagai guztiak irabiatu egin behar direla (adibidean azpimarratuta).

Bestalde, gorrek erabilitako ikuspegiari begiratzen badiogu, esan dezakegu gorrek “sukaldari-ekoizle” ikuspegia hartzen dutela, errezeta bera eta jarraitu beharreko urratsak zeinu-espazioan ekoizten dituztela. Hurrengo adibidea lagungarria izango da ikuspegi horren inguruko irudikapena egiteko:

(2) PRIMERO/ vv FUEGO++

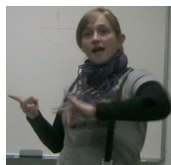

/ PASTA / PRIMERO-- ACEITE

/ -- SEGUNDO

SAL

/ -- TERCERO AGUA

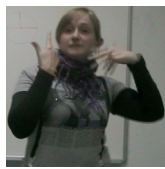

/ << LLENAR / << FUEGO++

/ <<

ESPERAR+/ -- QUINCE MINUTO+ MAS-O-MENOS/ -- TIEMPO APROVECHAR/ >> LECHUGA

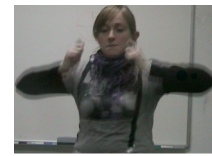
LIMPIAR

(...)/ << COGER

-VOLCAR

/ vv

AGUA FUERA RED CAER

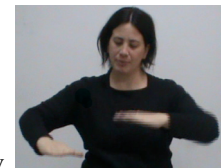
FIN/(GEz1: 5-14)

(2) adibidean ikusten dugun moduan, gorrak errezetako urratsak zeinu-espazioan *egiten* ditu, ez ditu *esaten*. Edukiak ekoizpenaren denbora eta espazioa hartzen dute, Rodriguezek (1992) zeinu-hizkuntzaren ardatz gisa identifikatzen dituen bi alderdiak, hain zuzen ere. Guk aztertutako kasuan, errezeta osatzen duten urratsak zeinu-espazioko kokapen ezberdinetara zabaltzen dira; adibidean agerian gelditzen da gorrak gorputz enborra hainbat alderditara zuzentzen duela eta zeinuak ezkerrean, eskubialdean eta erdian ekoizten dituela. Edukiak zeinu-espazioan burutzeko estrategiari *constructed action* (euskaraz, ekintza eraikia)(Liddell eta Metzger, 1998) deritzo, beste nozio batzuen artean. Aproposa ikusten dugu termino hori, gorrek erabiltzen duten ikuspegia eta zeinu-espazioa erabiltzeko modua era egokian irudikatzeko aukera ematen duelako. Zeinu-hizkuntzaren modalitateari estuki lotuta dagoen estrategia da *constructed actiona*, izan ere, hizkuntza bisuala izanda, edukiak modu bisualean ekoiztu behar dira, ulermena egokia izan dadin.

Amaitzeko, interpretegaiek errezeta ekoizteko erabilitako ikuspegiaren inguruko adibidea ekarriko dugu hona:

(3) GRANDE vv/ PASTA CUADRADA/ COGER >>

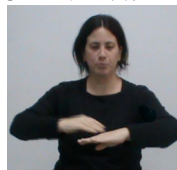

/ COLOCAR++ vv //

DESPUES vv// CARNE vv/ TOMATE vv/ PONER++ vv

// DESPUES vv// ^^/ PASTA

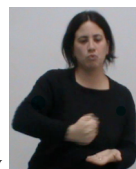

COLOCAR++ vv

// CARNE OTRA-VEZ --// LASAÑA PronP-vosotros QUERER --// DA-IGUAL --// APARTE --/ >>/(e:: ahoz)^^/ CAZUELA vv/ LECHE >>/ HARINA -->>/(e:: ahoz)^^ // n-a-t-a --/

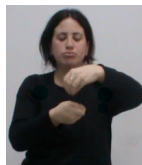

ECHAR vv

/ REMOVER+ vv

// IX-esto >> GRUMO+ X-esto HAY --/ c-o-l-a-d-o-r --/

PASAR+ vv

/ (EEz13: 7-17)

Aurreko adibidean ikus dezakegun moduan, interpretegaiak zeinu-espazioko erdiko kokapenean ekoizten du elaborazio urratsen deskribapena, nahiz eta ekintza desberdinen deskribapena egin. Interpretegaia urratsen deskribapena egiteko *constructed action* estrategia erabiltzen saiatzen den arren, ikusten dugu, tartean, sukaldari-deskribatzailearen ikuspegia hartzen duela, ahozkoan egiten duten bezala.

Horrekin batera, adibidean azpimarratuta utzi ditugu ahoz egiten dituen ekoizpenak, alegia, zeinu-hizkuntzako ekoizpenarekin batera ahozkoa erabiltzen du. Hitzen eta zeinuen aldiberekotasunari *code-blending* (euskaraz, kode-uztarketa) deritzote Emmoreyk et al.-ek (2005). Ikertzaile horiek azpimarratzen dute eleaniztasun intermodalak (ahozkoa eta zeinu-hizkuntza batzen dituen eleaniztasunak) besterik ez duela ematen aukera fenomeno hori aztertzeko, modalitate bereko hizkuntzak batzen dituen eleaniztasunetik bereizten duen elementu nagusietako bat baita.

4. Ondorioak

Egin dugun azterketatik lortu ditugun emaitzek agerian uzten dute testu ekoizpenean modalitate ezberdinetako hizkuntzen artean parekotasunak eta desberdintasunak daudela.

Batetik, ikusten dugu ahozkoan eta zeinu-hizkuntzan errezeten ekoizpenek azpiegitura paretsua jarraitzen dutela. Beraz, esan dezakegu zeinu-hizkuntzan errezetek errekonozitutako azpiegitura dutela. Gainera, ahozkoa eta zeinuzkoa, modalitate ezberdinetako hizkuntzak izan arren, biak ere aurrez aurreko komunikazioan kokatuta daude eta, hori dela eta, idatzizko hizkuntzarekin ezberdintasun oso antzerakoak dituzte.

Bestalde, modalitate ezberdinetako hizkuntzen arteko aldeei dagokienez, agerian gelditzen dira edukiak ekoizteko modu desberdinak. Ahozkoan ez bezala, zeinu-hizkuntzan edukiak zeinu-espazioan ez dira *esaten*, edukiak *egin egiten* dira. Hau da, *constructed action* strategiaren bitartez, zeinu-espazioa ekintzak burutzeko espazioa bilakatzen da. Raymanek (1999) eta Earisek eta Cormierrek (2013) narrazioetan erabiltzen den estrategia gisa identifikatu zuten, eta errezetetara hedatzen den estrategia dela erakusten du lan honek.

Constructed action-ak edukien transformazio espaziala egiten du eta hori izan ohi da, Álvarezek et al.-ek (2001) jaso bezala, entzuleak zeinu-hizkuntza ikasterakoan sintaxi mailan duten zailtasun nagusietako bat. Gure ikerketak agerian uzten du testu ekoizpen mailan ematen den zailtasuna ere badela. Interpretegaien eta gorren artean dauden alde nabarietako bat zeinu-espazioaren erabilera dela ikusi dugu. Horrenbestez, esan dezakegu, zeinu-hizkuntzaren didaktikan zeinu-espazioak edukiak komunikatzeko duen funtzioa kontuan hartu beharreko alderdia dela.

5. Etorkizunerako planteatzen den norabidea

Ikerketak hainbat norabide jarraitu ditzake: batetik, errezetekin jarraituz gero, aproposa litzateke testuen arkitekturako beste alderdi batzuetan hizkuntzaren modalitateak duen eragina aztertzea (bereziki polifoniaren trataerak eta ahotsaren zirkulazioa aztertzea). Bestetik, baliozkoa ikusten dugu, beste testu-genero batzuetan hizkuntzaren modalitateak duen eragina aztertzea, testu-generoen arteko alderaketa ahalbidetuko lukeelako (azalpen testua, argudiozko testua eta abar). Bi norabideak ere osagarriak izan daitezke, eta lagungarriak, zeinu-hizkuntzaren testu ekoizpena ezaugarritzeko. Azken finean, zeinu-hizkuntzaren irakaskuntzari buruzko ikerketa horiek interpretegaien prestakuntza hobetzea dute helburu.

6. Erreferentziak

- Abadía, Mª A., Díaz, C.; Nieto, M.J.; Pinto, J.A. eta Vázquez, A. (2005): Metodología de enseñanza-aprendizaje de la lengua de signos española como segunda lengua. In: Muñoz, I.M.; Merma, G.; Nogueira, R. eta Peidro, A. (arg.). *Estudios sobre la lengua de signos española. I Congreso Nacional de LSE*, Universidad de Alicante, Alicante, 150-154.
- Adam, J.M. (2001): Entre conseil et consigne: les genres de l'incitation à l'action. *Pratiques*, 111-112, 7-38.

- Álvarez, M.; Losada, B.; Juncos, O.; Camaño, A. eta Justo, M.J. (2001): Algunas reflexiones sobre la enseñanza de la lengua de signos española como segunda lengua, in S. Pastor eta V. Salazar (arg.) *Estudios de Lingüística, Tendencias y líneas de investigación en adquisición de segundas lenguas*, Universidad de Alicante, Alacant, 1. eranskina.
- Battison, R. (1974): Phonological Deletion in American Sign Language. *Sign Language Studies*, 5, 1-19.
- Bronckart, J.P. (1996). *Activité langagière texts et discours. Pour un interactionisme socio-discursif*, Delachaux et Niestlé, Paris.
- , (2004): *Actividad verbal, textos y discursos: por un intercambio socio-discursivo*, Fundación Infancia y Aprendizaje, Madril.
- Calsamiglia, H. eta Tuson, A. (1999): *Las cosas del decir: manual de análisis del discurso*, Ariel, Bartzelona.
- Earis, H. eta Cornier, K. (2013): Point of view in British Sign Language and spoken English narrative discourse: the example of “The Tortoise and the Hare”. *Language and Cognition*, 5 (4): 313-343.
- Emmorey, K.; Grabowski, T.; McCullough, S.; Ponto, L. L.; Hichwa, R. D. eta Damasio, H (2005): The neural correlates of spatial language in English and American Sign Language: A PET study with hearing bilinguals, *NeuroImage*, 24(3), 832–840.
- García-Azkoaga, I. (2004): *Kohesio anaforikoa hiru testu generotan. Adinaren araberako azterketa*, Euskal Herriko Unibertsitatea, Bilbo.
- Garro, E. (2007): *Jendeurreko debateak euskaraz: diskurtso erreferituaren azterketa*, Euskal Herriko Unibertsitatea, Gasteiz.
- Herrero, A. (2009): *Gramática didáctica de la lengua de signos*, Fundación CNSE eta SM, Madril.
- Jhonston, T. eta Schembri, A. (2007): *Australian Sign Language: An introduction to sign language linguistics*, Cambridge, Cambridge University Press.
- Klima, E. S. eta Bellugi, U. (1979): *The signs of language*, Harvard University Press, Cambridge, MA.
- Labov, W. (1972): *Language in the Inner City*, University of Pennsylvania Press, Philadelphia.
- Larringan, L.M. (1996): *Testu-antolatzaileak bi testu motatan: testu informatiboan eta argudiapen-testuan*. Euskal Herriko Unibertsitatea, Gasteiz.
- Liddell, S. (2003): *Grammar, Gesture, and Meaning in American Sign Language*, Cambridge, Cambridge University Press.
- Liddell, S. eta Metzger, M. (1998): Gesture in Sign Language discourse, *Journal of Pragmatics*, 30: 657-697.
- Marchesi, A. (1987): *El desarrollo cognitivo y lingüístico de los niños sordos: perspectivas educativas*, Alizanza, Madril.
- Montaner, A. (1998). La aplicación de la metodología de enseñanza de segundas lenguas a la lengua de signos española: Un enfoque perceptivo. *RILCE*, 14 (2), 289-304.
- Morgan, G. (2000): Discourse cohesion in sign and speech. *The International Journal of Bilingualism*, 4 (3), 279-300.
- Muñoz, I.; Ruiz, M.T.; Álvarez, C.; Ferreiro, E. eta Aroca, E. (2011): Comunidades sordas: ¿Pacientes o ciudadanos?. *Gac Sanit*, 25 (1), 72-78.
- Ozaeta, A. (2010): *Agirre Asteasukoaren Eracusaldia: Sermoia ikuspegi sozio- diskurtsiboaren argitan*. Euskaltzaindia, Bilbo.
- Rayman, J. (1999): Storytelling in the visual mode: A comparison of ASL and English, in Winston, E. (arg.), *Storytelling and Conversation: Discourse in Deaf Communities*, Gallaudet University Press, Washinton, DC.
- Rodríguez, M.A. (1992): *Lenguaje de signos*, ONCE eta CNSE, Madril.
- Rodríguez Ortiz, I. (2008): Cohesión discursiva en personas bilingües. Lengua de signos-lengua oral, in Díez-Itza, E. (arg.) *Estudios de Desarrollo del Lenguaje y Educación*, Universidad de Oviedo, Oviedo, 495-500.
- Stokoe, W. (1960): The sign language structure: An outline of the visual communication systems of the American deaf, *Studies in Linguistic, Occasional Papers* 8, University of Buffalo, New York.

7. Eskerrak eta oharrak

Lan hau zeinu-hizkuntzako interpretegaien eta gorren ekoizpenak aztertzeko egiten ari garen doktorego tesitik eratorritako azterketa da. Bertan parte hartu duten interpretegaiei eta gorrei gure eskerrik beroenak eman nahiko genizkieke. Bide batez ere, Euskal Gorrak Federazioari eta Botikazar BHIko zeinu-hizkuntzako mintegiko kideei ere eskerrak eman nahi dizkiegu.